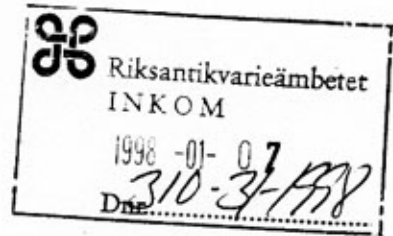

BESLUT

1997-11-28

221-2210-97

Byggnadsminnesförklaring av Skedom 16:1, "Talmansgården", Multrå församling, Sollefteå kommun

Fråga om byggnadsminnesförklaring av ovan rubricerade fastighet väcktes 1997-02-26 av länsstyrelsen i Västernorrland.

Fastighetsägaren har 1997-10-20 lämnat sitt godkännande av byggnadsminnesförklaringen.

Miljö- och byggnämnden, Sollefteå kommun, lämnade sitt godkännande genom beslut 1997-09-22.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

1. Byggnaderna får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I byggnaderna får ingrepp inte göras i stomme, ursprunglig planlösning eller äldre fast inredning.
3. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med traditionella byggnadsmaterial och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Det på situationsplanen med särskild linje markerade området skall hållas i ett sådant skick att dess utseende och karaktär inte förvanskas. Se bilaga 1.

BESKRIVNING

Infartsvägen till området går i botten av en mindre ravin i en utlöpare till Multräberget. Terrängen i Skedom är relativt kuperad. Bebyggelsen ligger tätt längs den gamla landsvägen.

Talmansgården ligger i ett höjdläge med Ångermanälven längre ned i söder. Strax norr om gården passerar den gamla landsvägen mot Sollefteå. Norra gårdssidan kantas av höga fullvuxna björkar. På tomten står ett likaså fullvuxet barrträd, en cembratall. Strax söder om gårdsplanen återfinns en mycket välskött trädgård med bärbuskar, pioner, iris, samt ett mindre växthus för plantväxter som gurka, tomater etc. Strax väster om den fd lanthandeln löper en grusväg ned till älven.

Gården består av fyra byggnader, ett bostadshus, en lekstuga, en fd lanthandel och ett färrhus. Tidigare bestod gården även av en ladugård och ett magasin, som sedan 1937 tillhör grannfastigheten. Norr om byvägen ligger också en avstyckad fd bryggstuga, nu ombyggd till åretruntbostad. 1912 flyttades dessutom ett stort bostadshus, som tidigare var manbyggnad på gården och 1899 ersatts av det nuvarande bostadshuset, till militäranläggningen I 21. Dess placering var då mitt emellan de bägge byggnaderna, men något norr om desamma. På militäranläggningen kallades det senare för soldat-hemmet.

Hus 1. Bostadshus i två plan med salsbyggnadsplan uppfört 1899, som står på huggen, delvis kryssharnad naturstensgrund, en torpargrund där ca 1/4 är utgrävd källare mot söder. På granitstenen vilar en timmerstomme med utvändig stående resp. liggande fasspontpanel, samt sadeltak med pannplåt ovan ett ursprungligt falsat plåttak. Samtliga fönster är korspostfönster med fyra lufter. Huset företer tidstypisk klassicism med frontoner över fönster, konsolfris vid takfot och kraftigt gesimsband mellan 1:a och 2:a våningen, men även något friare drag genom den två våningar höga glasverandan mot väster, som motsvaras av en hög frontespis mot öster. Byggnaden har en mycket välbevarad planlösning, i bottenvåningen bestående av ett hallparti med bakomliggande sal i mitten, samt flankerande kök och rum i norr och två rum i söder. Via en centralt belägen trappa når man övervåningens stora centrala rum med mindre flankerande sovrum mot norr och söder. Alla rum har kvar sin kakelugn, två av de tre rummen i fil i öster i bottenvåningen är försedda med tidstypiska takmålningar, samtliga snickerier såsom fönster, dörrar, socklar, lister och foder, är välbevarade. I hallen finns originaltapeten kvar med en gäramålning över den bibehållna hatthyllan. I köket är järnspisen med kåpa och fasat vitt kakel på vägg bevarat, liksom ett utdragbart dubbelsängskåp för pigorna, numera omgjort för förvaring, men med den nedre sängplatsen bibehållen.

Hus 2. Fd handelsbod i 1 ½ plan uppfört ca 1860. Möjligen ett tidigare bostadshus som finns med på lagaskifteskartan från 1840, men ombyggt ca 1860 då lanthandeln inrättades. Huggen naturstensgrund, dock ej med samma precision som föregående hus. Utvändig cementputs på sten, som imiterar stenkvader. På grunden vilar en timmerstomme med utvändig liggande fasspontpanel, samt sadeltak belagt med tvåkupigt lertegel. Även här finns klassicerande detaljer, men med en ålderdomligare karaktär. Knutarna och mittpartiet på ömse sidor om den centriskt placerade ingången är klädda

med lisener och pilastrar. Frontespisen mot öster över entrén utformad som tempelgavel, frontoner finns över fönstren, vilka utformats med traditionella två lufter och sex spröjsade rutor. Invändigt finns den gamla handelsboden i norr bevarad med inredning i form av diskar och väggfasta skåp och hyllor, samt ett kontor strax intill. I handelsboden finns ett hål i innertaket till vinden dit varor lyftes upp för förvaring. Hit leder också en smal interntappa. I den södra delen av byggnaden finns ett större kök. I övervåningen med trappa från den centrala ingången finns ett större sovrum med ett stort flerspröjsat fönster mot väster samt några mindre förvaringsutrymmen.

Hus 3, en lekstuga, uppfördes runt sekelskiftet, men är något förändrad, och hus 4 har uppförts under nuvarande ägares tid och skall ej ingå i byggnadsminnet, varför de inte beskrivs här.

HISTORIK

I skatteboken för Ångermanland 1550 upptas fyra bönder i byn Skedom. 1773-79 storskiftades Skedom och hade då fem hemman. Dessa låg på rad efter vägen. 1840-41 genomfördes laga skifte och byn hade då vuxit till sex hemman. Om man talar om ett bycentrum utgjorde troligen gården F (hemman nr 4) då den centrala punkten i byn. Gården omfattade vid skiftet totalt 14 17/32 seland och var den överlägset största. (Måttet brukades bara i Ångermanland. 24 seland = ett mantal.)

Lagaskifteskartan visar att gårdsbildningen påminner om idag, men husen är inte desamma förstas. I mitten ligger det bostadshus som 1912 flyttades till I21. På ömse sidor om detta, slutande en gårdsyta mellan sig, finns två andra byggnader. Den i väster har nästan samma form som lanthandelshuset och kan mycket väl vara detsamma, men senare ombyggt i den norra delen för handelsverksamheten. Huset i öster är endast hälften så långt, som dagens bostadshus, men ligger i samma läge med en inhägnad trädgård i söder. Det skulle möjligen utgöra en äldre del i det hus som uppfördes 1899. En mindre väg, som utgör en avstickare från landsvägen, viker av öster om gård E, dvs hemman nr 3, och fortsätter söderut för att sedan gå i öst-västlig riktning tvärs över åkerjorden ungefär halvvägs ned mot älven. Vägen löper förbi husknutarna norr om gården med en infart mot ett hus ungefär där dagens infart ned mot älven går. Här ligger ju även idag en ladugård samt ett magasin.

På hemman nummer fyra bodde Nils Strindlund född 30 augusti 1792 och död 5 juni 1872. Hans föräldrar hette Hans Hansson, och Greta (Margreta) Hansdotter, bägge födda 1754. Strindlund tog i unga år anställning som springpojke vid Sollefteå bruk, där han senare blev bokhållare. Namnet tog han efter födelsebyn Överstrinne. Vid uppnådd myndighetsålder övertog han 1813 fädernegården i Skedom och blev samtidigt fjärdingsman i Multrä sockenkommun. Nils Strindlund gifte sig den 10 oktober 1817 i Överlänns församling med bondedottern från byn Kläpp i Överlänns, Greta Månsdotter, född den 22 november 1795. I makarnas äktenskap föddes sju barn, varav två dog i späid ålder samt ett vid 20-års ålder. De övriga fyra var sonen Magnus, 1820, dottern Gretha Dorothea, 1825, Nils 1831, samt dottern Catharina, 1833.

Åren 1823-58 var Nils Strindlund sin hemorts representant i bondeståndet vid samt-

liga riksdagar, varjämte han 1828-30 var ledamot av tullkommittén och 1830-35 samt 1844 tillhörde statsrevisionen. Från 1840 framstod han som ledare för den konservativa gruppen i bondeståndet. Med särskild skärpa vände han sig emot alla liberala förslag till en representationsreform, och ännu inför det slutliga avgörandet 1865, då han sedan länge dragit sig tillbaka från aktiv politik, presiderade han vid ett antireformmöte i Sollefteå. Han gick även emot 1842 års folkskolestadga, i det att han ansåg att barnundervisningen borde förläggas till hemmet och den offentliga undervisningen endast borde förmedla religionskunskap. Strindlund var i handelspolitiken prohibitist och uppträdde även mot rätten att anlägga handelsbodas på landsbygden; fångvårdsreformerna betraktade han som filantropisk statslyx och den lika arvsrätten som undergrävande för ett självägande bondestånd. Strindlund var en slagfärdig debattör, som med oräddhet framförde sina meningar även då det var som mest inopportunt. Han var 1853-54 och 1856-58 bondeståndets talman.

I jordeböckerna är Skedom 1:4 och 4:1 tydligen samma fastighet. Sonen Nils Strindlund, f. 1831-12-20, var den förste att få s.k. fastebrev (dåtidens lagfart) på fastigheten. Tidigare hade det bara reglerats via köpehandlingar. Den omfattade då 9 11/16 seland. Den 3 december 1860 skedde detta. Det var troligtvis den yngre Nils Strindlund som även drog igång lanthandeln.

Hemmansägaren och handlaren Nils Strindlund gifte sig i Multrå församling den 4 juli 1867 med Brita Margreta Sjödin, f. 1836 i Skedom, Multrå. I makarnas äktenskap föddes sex barn; Elis Nikolaus, 1871, Johan Conrad, 1872, Beda Margaretha, 1874, Olof Leonard, 1875, Axel Robert, 1877, Gustaf Adolf, 1881.

Hustrun Brita Margareta avled i juni 1909, fyra år före sin make. Sonen Johan Konrad, f. 1872-12-05, hade då redan övertagit fastigheten, närmare bestämt den 30 september 1907. Efter dennes bortgång 1929 gjordes en bouppteckning den 12 april samma år. Fastigheten ärvdes nu av makan Ingrid Margareta Strindlund. Av henne köpte Olof Hellström något mindre än hälften av fastigheten, 4 27/32 seland, den 1 september 1937. Han fick sin lagfart under påföljande år.

Vid samma tid avstyckades från stamfastigheten Skedom 1:4 1,12 hektar mark till fastigheten Talmansgården 1:1, 1993-08-20 ändrat till Skedom 16:1. Nuvarande areal är 2,46 hektar efter reglering 1976 och 1993. Nuvarande ägare fick lagfarten fastställd 1974, men köpet kom troligen till stånd redan 1965 enligt muntliga uppgifter från maken

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen fastigheten Skedom 16:1, "Talmansgården", Sollefteå församling, Sollefteå kommun, för byggnadsminne och meddelar enligt 2 § samma lag skyddsföreskrifter enligt ovan.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar för byggnadens underhåll.

Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till ändring av byggnadsminne.

Enligt 3 kap 21 § kulturminneslagen gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

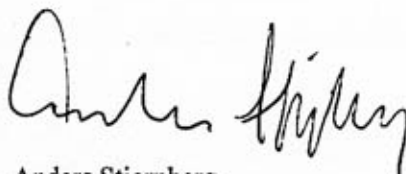
Detta beslut kan enligt 3 kap 19 § överklagas hos kammarrätten. Hur man överklagar framgår av bilaga 2.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Börje Hörnlund jämte ledamöterna Stig Andersson, Ingvar Byström, Arne Englund, Sigge Godin, Håkan Höglin, Anders Kempe, Elisabeth Lassen, Åsa Möller, Kenneth Westberg, Jan-Erik Ågren, samt suppleanterna Hjördis Höglund, Ann-Marie Löf Rimbe, Eva Mörk, och John Norberg.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Leif Byman, länsantikvarie Robert Olsson, länsarkitekt Mats Henriksson, jurist Håkan Englund, samt antikvarie Anders Stjernberg, föredragande.

Börje Hörnlund
landshövding

Anders Stjernberg
samhällsbyggnadsenheten,
kulturmiljö

Kopia till:

Riksantikvarieämbetet, kulturmiljöavdelningen
Länsmuseet-Västernorrland
Kulturnämnden, Sollefteå kommun
Miljö- och byggnämnden, Sollefteå kommun
PE
RäE, jur sek

För åtgärder enligt 3 kap 8§ kulturminneslagen

Inskrivningsmyndigheten vid Sollefteå tingsrätt, Box 175, 881 24 Sollefteå
Överlantmätarmyndigheten i Västernorrlands län, Box 154, 871 23 Härnösand

FK 1975

HAKESTA

Fångstgropssystem

1:2
2

Fångstgropar

3:31

97. 02 20

Fångstgropar R.

Sjöbäcken

3:15
1

Fångstgropar

Hundrabäcken

INGERSTA

Talmansgården

BERGMONY

Skeddm

Ingersta

efteå

STADEN

Overgård

Trefaldighetskälla

Naturreservat

ÖVERGÅRD

HAKESTA

MARIESTRAND

VERGÅRD

ÅRD

1:67

1:74

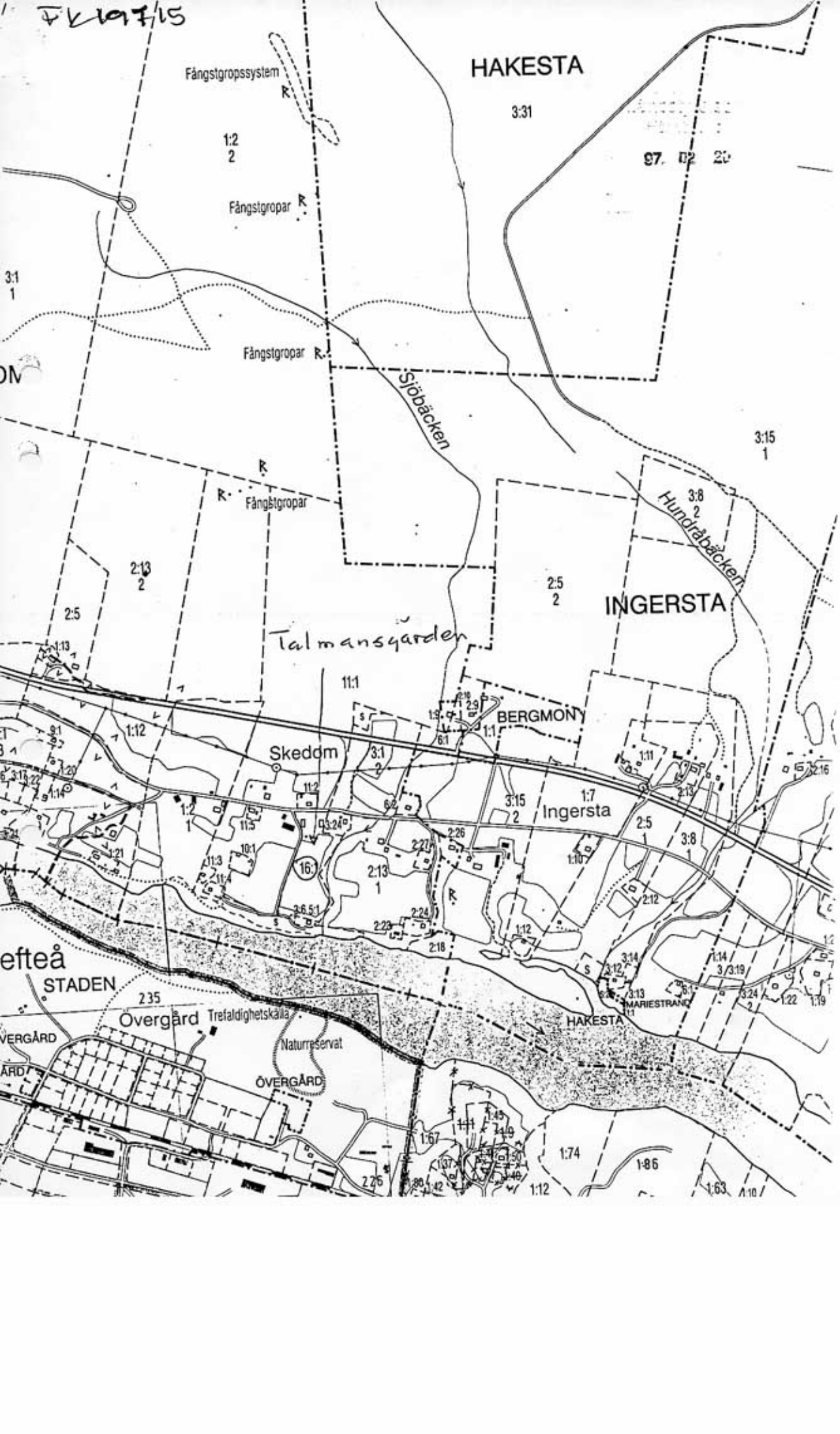
1:86

2:26

1:12

1:63

1:10

KARTA
 över ett område
 beläget å fastigheten
 "Hälsölandet till I"
Skedom 1¹ och 4¹
 Multrå socken av Västernorrlands län;
 upprättad vid avstyckning år 1937 av

A. H. Lindberg
 Distriktslantmätare
 Skala 1:2000

Avstyckningsbeskrivning:

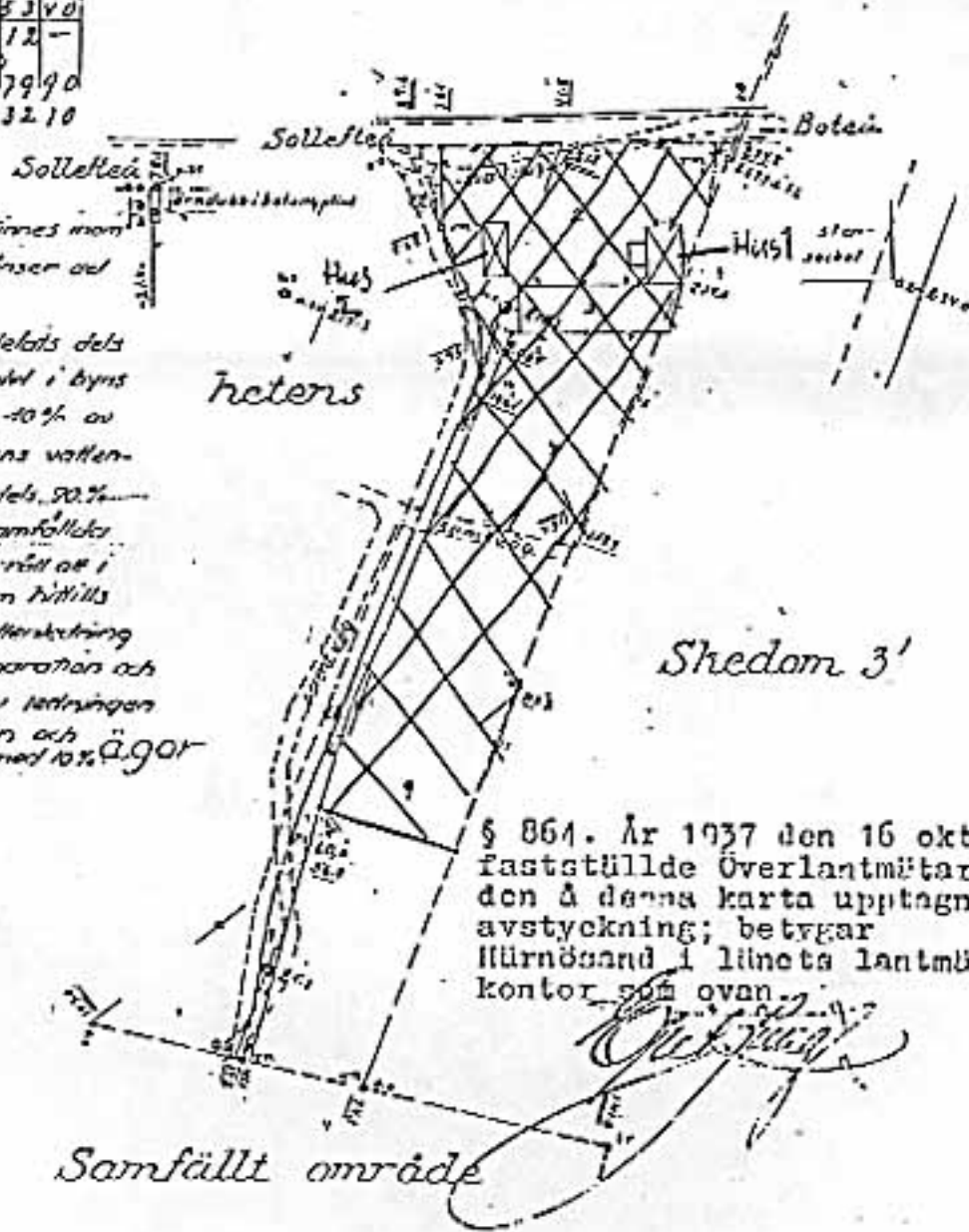
Del i karta läg	ÅRSTAD	Areal	
		Staklar	Kvadr.
1	Äng, löst		140
2	"		2360
3	Åker, trädgård		510
4	"		2140
5	Äng		220
6	"		360
7	"		120
8	"		18
9	Åker		5340
Summa		112	-
Fördelning i ägo: 100			
Åker			7990
Äng			3210

Servitut. Till förmån för del avstyckade området har å stamfastigheten lagts det servitut, att området har rätt till såsom allmänsväg begagna del å denna karta upptagna, till stamfastigheten hörande området till a

R. Nr. 1' Talmemogården

Stamfastig-

Oberhövet denna areal finnes inom avstyckade områdes gränser och av samfällt väg.
 Avstyckningen har tilldelats dels 5% av hemmanets areal i byns samfälliga vägar; dels 10% av hemmanets areal i byns vatten- och fiskerättigheter och dels 20% av hemmanets areal i samfälliga upplagsplatser, övensom rätt till samma utsträckning som tillhört området hemmanets vattenledning med skyldighet till reparation och underhåll av den del av ledningen som ligger mellan källan och avstyckningen deltaga med 10% ägar

§ 864. År 1937 den 16 oktober fastställde Överlantmätaren den å denna karta upptagna avstyckning; betygar Hårnösand i länets lantmäterkontor som ovan.